

Finansklagenemnda Person

Avgjørelse FinKN 2022-958

15.11.2022

Landkreditt Forsikring AS

Livsforsikring/uføredækninger/pensjon

Dødsfallserstatning – avdøde i uskifte – samboer/dødsbo - fal. § 15-1, el. §§ 8, 10 og 16.

Forsikrede var omfattet av en gruppelivsforsikring i selskapet da han døde. På dødstidspunktet hadde han en samboer, mens han fremdeles satt i uskifte etter hans tidligere ektefelle. Både forsikredes dødsbo (klager), ved forsikredes datter, og forsikredes samboer meldte krav til selskapet om utbetaling av dødsfallserstatning. I henhold til forsikringsvilkårene hadde samboeren krav på dødsfallserstatning, med mindre "det på det tidspunkt forsikringstilfellet inntrådte, forelå forhold som var til hinder for at lovlig ekteskap kunne inngås". Hvis slike hinder forelå, hadde klager krav på utbetalingen. Saken reiste spørsmål om dødsfallserstatningen skulle utbetales til klager. Nemnda fant etter en konkret tolkning at ordlyden best skulle forstås slik at enhver hindring mot lovlig ekteskap var omfattet, herunder formaliteter som enkelt kunne la seg eliminere. Slike hindringer forelå da forsikrede døde og klager hadde dermed krav på utbetaling. Klager ble gitt medhold.

Saksfremstilling

Forsikrede var omfattet av en gruppelivsforsikring i selskapet da han døde 3.10.21.

Før forsikredes dødsfall

Forsikredes tidligere ektefelle døde 2.11.09 og forsikrede overtok da boet i uskifte, jf. uskifteattest fra tingretten datert 13.11.09.

Etter forsikredes dødsfall

I skifteattest datert 4.11.21 fremgikk at forsikredes arving var hans og hans tidligere ektefelles datter. Videre fremgikk av skifteattesten at forsikredes datter overtok ansvaret for forsikredes forpliktelser etter arveloven § 116 og at hun "forestår det private skiftet selv eller ved fullmektig".

Advokaten til forsikredes dødsbo (klager) konkluderte, i brev til forsikredes datter av 4.11.21, med at forsikredes dødsbo hadde krav på dødsfallserstatningen etter gruppelivsforsikringen. I brevet fremgikk at forsikrede fortsatt satt i uskiftet bo på tidspunktet han døde og at det da ikke var påstartet noe skifte.

Klager meldte deretter dødsfallet inn til selskapet 8.11.21. Forsikredes samboer meldte dødsfallet inn til selskapet 11.11.21.

Selskapet tok 17.11.21 kontakt med forsikredes samboer på telefon. Ifølge selskapet forklarte samboeren da at hun og forsikrede hadde vært samboere i ni år og at det ikke forelå et testament etter forsikrede.

På oppdrag fra selskapet vurderte advokat H., i vurdering av 8.12.21, at forsikredes samboer hadde krav på dødsfallserstatningen. Under henvisning til vurderingen fra advokat H., skrev

selskapet i brev av 20.12.21 at det ville avslå klagers krav etter å ha mottatt dokumentasjon på samboerskapets varighet og utskrift av folkeregisteret.

Klager klaget på selskapets vurdering i e-post av 4.1.22. Klager viste da til at ekteskapsloven § 8 utgjorde et hinder for at lovlig ekteskap kunne inngås mellom forsikrede og hans samboer på tidspunktet for forsikredes død.

I e-post av 20.1.22 bekreftet selskapet at det ikke ville utbetale dødsfallserstatningen før det forelå en endelig avgjørelse fra Finansklagenemnda eller domstolene.

Selskapet opprettholdt sin vurdering i e-post av 4.2.22. Det viste da til at saken igjen hadde vært forelagt advokat H., som ikke fant grunnlag for å endre sin vurdering.

Forsikrede var på tidspunktet for dødsfallet også dekket av innskuddspensjonsordninger i to andre forsikringsselskaper. Begge selskapene hadde i forsikringsvilkårene bestemt at utbetaling av pensjonskapital skulle skje til forsikredes samboer, med mindre det på dødsfallstidspunktet forelå "forhold som ville hindre at lovlig ekteskap eller partnerskap ble inngått". Begge selskapene har ifølge forsikrede utbetalt pensjonskapitalen til forsikredes dødsbo.

Klager har i det vesentlige anført at dødsboet har krav på dødsfallserstatning. Forsikrede hadde ikke en "samboer" i henhold til forsikringsvilkårene på tidspunktet han døde. En naturlig språklig forståelse av ordlyden "forelå hinder" tilsier at det ikke må foreligge et absolutt forbud mot ekteskap. Mindre hindre og hindre som kan overkommes med konkrete handlinger omfattes av ordlyden. El. § 8 er utformet som et vilkår under prøvingen av ekteskapsvilkårene etter lovens kapittel 2 og er tvingende i sin ordlyd, jf. "må godtgjøre". En slik forståelse er også lagt til grunn av to andre selskap. Videre viser klager til at samboerdefinisjonen i vilkårene tilsvarer definisjonen i lov om innskuddspensjon § 1-2 bokstav p), foretakspensjonslovens § 1-2 andre ledd bokstav f) og forskrift om individuelle pensjonsavtaler § 1-2.

Selskapet har i det vesentlige anført at dødsfallserstatningen må utbetales til forsikredes samboer. Ekteskapsloven inneholder i kapittel 1 åtte vilkår som må være oppfylte for å inngå ekteskap. Ingen av vilkårene sier noe om at partene ikke kan sitte i uskifte ved ekteskapsinngåelse. Et ekteskap kan heller ikke oppløses etter el. § 24 på grunn av en uskiftesituasjon. El. § 8 er videre inntatt i lovens kapittel 2 som inneholder regler om prøving av ekteskapsvilkårene. Disse reglene er kun prosessuelle eller formelle regler ment å sikre at de materielle vilkårene i kapittel 1 er oppfylte. På bakgrunn av dette må § 8 forstås som en kontroll- og dokumentasjonsbestemmelse som ikke er til hinder for at lovlig ekteskap vil kunne inngås. Uansett kunne forsikrede og hans samboer enkelt ha eliminert denne hindringen dersom de ønsket å gifte seg. Det må også vektlegges at en forsikringsutbetaling til forsikredes samboer ikke vil skape noen ytterligere sammenblanding av eiendeler eller etablere nye sameieforhold. Formålet bak § 8 gjør seg derfor ikke gjeldende i denne saken. Forsikrede kunne også ha oppnevnt hans datter som begunstiget, men har ikke gjort det. Nemnda har tidligere vurdert tilfellet likt som selskapet, jf. FSN-3126.

Finansklagenemnda Persons begrunnelse

Spørsmålet til nemnda er om dødsfallserstatningen skal utbetales til forsikredes dødsbo.

Forsikrede var omfattet av en gruppelivsforsikring med dødsfallserstatning tegnet av hans arbeidsgiver på tidspunktet han døde. I vilkårene var reglene om hvem som har rett til dødsfallserstatning etter fal. § 15-1 fraveket, jf. vilkårenes pkt. 6.3.1 og forsikringsbeviset. Nemnda legger til grunn at fravikelsen er gjort i samsvar med fal. § 19-11 andre ledd.

Av vilkårenes pkt. 6.3.1 og forsikringsbeviset fremgår:

Utbetaling av dødsfallserstatning skjer til avdødes ektefelle, registrert partner eller samboer. Deretter gjelder forsikringsavtaleloven § 15-1.

Begrepet "samboer" er definert slik i forsikringsbeviset og i vilkårenes pkt. 8.3:

Person som forsikrede har levd sammen med i et ekteskapslignende forhold, hvis det fremgår i Folkeregisteret at vedkommende har hatt samme bopel som forsikrede i de siste 2 år, eller person som har felles bopel og felles barn med forsikrede. Dette gjelder likevel ikke dersom det på det tidspunkt forsikringstilfellet inntrådte, forelå forhold som var til hinder for at lovlig ekteskap kunne inngås.

Basert på sakens dokumenter, herunder korrespondansen mellom partene, legger nemnda til grunn at samtlige vilkår i første setning av definisjonen er oppfylte. Det avgjørende spørsmålet i saken er dermed om det på tidspunktet forsikrede døde "forelå forhold som var til hinder for at lovlig ekteskap kunne inngås" mellom forsikrede og hans samboer. Hvorvidt det forelå et slikt "hinder", må bero på en tolkning av ekteskapslovens regler om ekteskapsinngåelse, samt en tolkning av forsikringsvilkårene i saken. Nemnda ser først på ekteskapslovens regulering av ekteskapsinngåelse der en av partene sitter i uskifte.

Ekteskapsloven av 1991 (el.) regulerer vilkårene for når to parter kan inngå ekteskap. De materielle reglene for å inngå ekteskap er inntatt i lovens kapittel 1, jf. Holmøy og Lødrup, Ekteskapsloven, Oslo 2001, s. 39. Ingen av disse reglene er relevante i denne saken.

El. § 8 fastsetter hvilke krav som stilles til dokumentasjon på at skifte fra blant annet tidligere ekteskap er utført/påbegynt før man inngår et nytt ekteskap. Bestemmelsens første ledd oppstiller et krav om at den som har vært gift "må godtgjøre" at boet i det tidligere ekteskapet er overlatt tingretten til offentlig skiftebehandling. Alternativt kan det legges frem erklæring fra tidligere ektefelle eller dennes arvinger om at det er innledet/påbegynt privat skifte. Bestemmelsens annet ledd åpner for visse unntak fra disse kravene, for eksempel hvis det legges frem en erklæring fra avdød ektefelles arvinger om at de samtykker i at gjenlevende får beholde boet uskiftet.

Bestemmelsen er inntatt i lovens kapittel 2, som etter kapitteloverskriften regulerer "Prøving av ekteskapsvilkårene". Ifølge Strandbakken, Ekteskapsloven, 3. utgave 2019, s. 32 ("Strandbakken") er bakgrunnen for bestemmelsene i kapittel 2 "å søke å hindre at ekteskap blir inngått i strid med vilkårene i kapittel 1". Videre nevnes at el. § 8 i all hovedsak er i samsvar med tidligere § 11 fra ekteskapsloven av 1918, som var plassert i kapittel 1 "Betingelserne for egteskap". Da ekteskapsloven av 1991 trådte i kraft, ble imidlertid § 8 flyttet til kapittel 2. Bakgrunnen for dette fremgår av NOU 1986:2 på s. 38:

Skifteregelen er imidlertid ikke en ekteskapsbetingelse på linje med de øvrige ekteskapsvilkår i dette kapittel. Utvalget finner det mer naturlig at bestemmelsen tas inn i lovens kapittel om prøving av ekteskapsvilkårene, som et krav om dokumentasjon i denne forbindelse. (...)

Uttalelsen kan tas til inntekt for at el. § 8 ikke er et materielt vilkår for inngåelse av ekteskap, men kun en dokumentasjonsregel for å sikre at vilkårene for lovlig ekteskap etter lovens kapittel 1 er oppfylte. Bestemmelsens ordlyd oppstiller like fullt et krav til at en av de nevnte skifteprosessene må være utført, forlangt eller påbegynt/innledet. Alternativt må et av unntakene fra dette være aktuelle.

I aktuelle sak er det ubestridt at kravene etter el. § 8 ikke var oppfylte på tidspunktet forsikrede døde. Konsekvensene av dette for forsikredes mulighet til å inngå et lovlig ekteskap med samboeren, er nærmere regulert i el. §§ 10 og 16.

Etter el. § 10 kreves det at det "ikke foreligger hindringer som nevnt i § 8", for å få en gyldig attest for at det "ikke er noe til hinder for at ekteskapet blir inngått". Det følger videre av lovens § 16 at dersom et ekteskap er inngått uten at det foreligger en slik "gyldig prøvingsattest i henhold til

§ 10", så vil ekteskapet anses ugyldig. Dette innebærer at kravene i § 8 er vilkår for å kunne inngå et lovlig ekteskap. Dette støttes av Strandbakken, s. 32, der det uttales at "Bestemmelsen er i realiteten et vilkår for inngåelse av ekteskap og hører for så vidt sammen med bestemmelsene i kapittel 1".

Etter dette blir spørsmålet om det forhold at kravene etter el. § 8 ikke var oppfylte på dødsfallstidspunktet, må anses som et forhold "til hinder for at lovlig ekteskap kunne inngås" i forsikringsvilkårenes forstand. Nemnda finner etter en konkret tolkning at ordlyden best forstås slik at enhver hindring mot lovlig ekteskap omfattes, herunder formaliteter som enkelt lar seg eliminere. Bestemmelsen må anses som en formaliabestemmelse. Som det fremgår ovenfor ville man ikke fått ekteskapsattest dersom vilkåret kravene i el. § 8 ikke var oppfylt, og det ville ikke vært mulig å inngå ekteskap. Språklig sett omfattes dette forholdet av ordlyden slik den er utformet. Etter nemndas syn kunne selskapet med fordel ha vist til hvilke hindringer man har ment at omfattes av ordlyden, f.eks. ved å henvise til relevante bestemmelser i ekteskapsloven. Det bemerkes for ordens skyld at nemnda er klar over avgjørelsen i FSN-3126, der det ble lagt til grunn at det å sitte i uskifte ikke er et "forhold som var til hinder for at lovlig ekteskap kunne inngås".

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Persons konklusjon

Klager gis medhold.

Ved behandlingen deltok Kaja de Vibe Malling (leder), Barbro Paulen (selskapsrepresentant) og Paal Bjønness (forbrukerrepresentant).